

SON DEVİR BİZANS SANATINDA ÇEŞİTLİ EKOLLER
(ARTA-TRABZON)

SAN 214 - SON DEVİR BİZANS MİMARİSİ
Doç. Dr. Serkan SUNAY

Arta Ekolü

Tüm ekoller içinde Arta en fazla dikkat çekici olanıdır. Zengin süsleme, renkli cepheleri ile ön plana çıkan bu bölge dini binalar arasında Arta'daki Paregoritissa Kilisesi özel bir yere sahiptir. Üst üste bindirilmiş, "Sekiz Destekli ve Kapalı Yunan Haçı" olmak üzere iki ayrı plan düzenine sahiptir.

Yüksek ve katlar halindeki cephesindeki kemerli açıklıklar ile kiliseden çok saray cephesini andırır. İtalyan saray mimarisini andıran bu cephe düzenlemesi, Ohri'de Ayasofya, İstanbul'da Kilise camii narthex cephesi, Bursa'da tamamen bir Erken Osmanlı devri eseri olan I. Murad İmareti cephesi ile kıyas niteliği taşır. Bahsi geçen yapıların mimari makyaj açısından birçok benzeri yanları vardır. Nitekim, 14. yy'da hâkim olan bir sanat zevkinin, diğer bölgelere de tesirini ortaya koymak açısından önemlidir.

Trabzon Ekolü

Trabzon mimari ekolü, Bizans sanatından gelmesine karşın Son Devir Bizans Mimarisinde oldukça farklı bir karaktere bürünmüştür. Trabzon Komnenos'lar dönemi mimarisi üzerine çok fazla çalışma yapılmamakla birlikte, Trabzon yapılarında yerel bir üslup kendini hissettirmektedir. Trabzon ve çevresindeki son devir yapıları muntazam kesilmiş taşlardan örülen duvarlarıyla İstanbul'daki Bizans mimarisinden ayrılır.

İstanbul'un, komşu olduğu Kafkas süsleme ve yapı sanatına daha yakın olduğu görülen Trabzon ekolü ile inşa edilen yapıların planları genellikle "Tek Nefli ve Kapalı Yunan Haçı"dır. Ancak, bu standart şemalar çeşitli yenilikler ile ifade edilmiştir. Binanın apsis ekseninde uzamasıyla ince uzun bir plan yapısı görülür. Dışardan köşeli olan kubbe kasnakları, Trabzon ekolünü başkent ekolünden ayıran önemli özelliklerden biridir.